

Шляхи вирішення проблеми «нечитання»
(на прикладі роботи Наукової бібліотеки ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника)

Стрихар І.Я., завідувач сектором абонементу художньої літератури

Наукова бібліотека

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна, тел.. (0342) 59-61-10*

У статті розглянуто проблему нечитання та шляхи її вирішення. Охарактеризовані сучасні форми та методи бібліотечної роботи щодо популяризації читання серед користувачів. Зокрема, акцентується увага як на залученні сучасних інформаційних технологій для популяризації книги, так і висвітлюється діяльність сайту бібліотеки та груп в соціальних мережах.

***Ключові слова:** нечитання, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Наукова бібліотека, електронний каталог, тематичні виставки, віртуальні виставки, огляди, перегляди, колекції, презентації книг.*

«Любов до книг – найбільша нагорода.

*Це надихає, збуджує, заспокоює і дає
безмежні знання про світ і безцінний досвід».*

Елізабет Хардвік

На сьогоднішній день існує проблема, яка полягає у небажанні та незацікавленості молоді читати. Молодому поколінню комп'ютери та інтернет замінюють книжки. Ця ситуація викликає занепокоєння, адже без користувачів будь-яка бібліотека не може існувати. Тому застосування інформаційних технологій змінює стандарти бібліотечної роботи взагалі і довідково-бібліографічного обслуговування читачів зокрема. Звичайно, немає сенсу протиставляти традиційне чи екранне читання, паперову книжку чи електронну, бо, на нашу думку, все має бути в гармонії. Так, інтернет – це перш за все швидко, зручно і не проблематично.

Кожна бібліотека обирає свої шляхи вирішення проблеми нечитання молоді. Щоб зацікавити молоду людину читанням, бібліотекарі повинні запропонувати їй книжку. І не будь-яку, а цікаву, захоплюючу і, бажано, нову. Для цього в університетських бібліотеках практикують комплексний підхід. Це і вивчення читацьких інтересів та уподобань, і інформаційно-бібліографічна діяльність, і наочна популяризація читання, і масові заходи, а також створення позитивного іміджу самої бібліотеки [1]. Ми цінуємо кожного користувача, адже працівники бібліотеки є посередниками між читачем та книгою. Для цього постійно шукаються нові форми роботи, вигадуються, влаштовуються різні несподіванки своїм відвідувачам. Адже досконалості немає меж.

Серед різноманітних форм перевага надається книжковим виставкам. Кожен читач, який завітає до бібліотеки, обов'язково зупиниться біля добре, зі смаком оформленої виставки. Як відомо, 80% інформації людина сприймає за допомогою зору. Тому виставки, перегляди, огляди ми оформляємо яскраво, з фантазією, адже вони формують позитивний імідж бібліотеки. Саме живе спостереження, тобто наочне сприймання, є початком усякого пізнання. Отож, робимо свої книжкові виставки красивими, креативними, модними, при цьому доповнюючи їх різними елементами декору. Так, на абонементі художньої літератури була представлена тематична виставка-інсталяція «Дивосвіт пера і пензля» (до дня народження Т. Г. Шевченка) з елементами книжкових ілюстрацій, побутових предметів, з фрагментами текстової й візуальної інформації. Тим самим ми створюємо такі собі фотозони, де кожен користувач може фотографуватися на фоні виставок та експозицій. Наприклад, зараз на абонементі художньої літератури цікавість у відвідувачів викликає «Требник Петра Могили», фотокопія 1646 року. Переконані, що бібліотекар, який любить свою справу, може оформити книжкову виставку унікально й неповторно. Має значення все: задум виставки, її ідея, загальний образ, що складається з багатьох фрагментів. Варто зазначити, що у нашій бібліотеці мають місце нестандартні види виставок, які вже дають позитивний результат (виставка однієї книги, виставка-рекомендація, виставка книжкових ілюстрацій, виставка-вернісаж, озвучена виставка, жива виставка). Важливе значення мають і різні форми книжкових полиць. Поки що, як правило, бібліотеки позбавлені можливості

замовляти креативні полиці, та все ж шукаємо нові способи поставити книжки так, щоб це відразу впало в око користувачеві і він захотів взяти книжку, чи бодай ознайомитися з певною інформацією.

Також для всебічного розвитку працівники постійно ознайомлюють своїх користувачів з новими надходженнями, існує постійно діюча виставка нової літератури. З метою рекламування нових книг, які надійшли у фонди бібліотеки, не тільки красиво оформлюється виставка, але й здійснюється підбір емоційних назв. Наприклад: «Гарний настрій з новинкою», «Книжкове безсоння – читаємо новинку». Щоб зацікавити читачів, проводяться з користувачами бібліотеки бесіди про прочитані книги, під час яких надаються рекомендації, поради, інформація користувачів про нові надходження. З цієї причини бібліотекарі прагнуть знати про всі новинки літератури, адже бібліотечна робота полягає у тому, щоб задовольняти різноманітні запити читачів.

На сьогоднішній день існують проблеми саме з прочитанням навчально-програмової та наукової літератури, тому рекламуємо і її. Для цього ми продумуємо цікаві теми переглядів, оглядів. Наприклад, перегляд «Доторк до спадщини великих» (листування письменників), «По-різному горять свічки життя. По-різному свічки життя згорають...» (до днів пам'яті письменників, вчених, діячів культури та політики), «Читай і наповнюй своє життя яскравими барвами» (новинки сучасної літератури). Періодично проводяться зі студентами т. зв. «Уроки гідності (мужності)». Так, в читальному залі суспільних наук відбувся «Урок гідності», присвячений роковинам Майдану та Небесній Сотні. Працівники бібліотеки долучилися до цього заходу, провівши цікавий огляд «Скажи їм, мамо, нехай пам'ятають...». Користувачам було представлено документальний фільм про Майдан «Як все починалося». Проводила «Урок гідності» кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Тамара Галицька-Дідух.

Щоб більше наблизити користувачів до пізнання унікальних феноменів української культури, з нагоди 160-річчя від дня народження і 100-річчя від дня смерті видатного українського письменника Івана Яковича Франка започатковано ряд заходів, присвячених цій постаті. У холі загального читального залу підготовлено розширену тематичну експозицію на тему «Невідомий Іван Франко (на матеріалах

фонду рідкісної книги та діаспорних видань)». Нещодавно тривала експозиція «Музична Франкіана», яка побудована на оригінальних артефактах, пов'язаних із постаттю та творчістю Великого Каменяра. На виставці були представлені матеріали з особистого архіву Соломії Крушельницької, які нам люб'язно надали співробітники Музично-меморіального музею міста Львова. З метою популяризації творчості письменника підготували тематичний цикл експрес-повідомлень «Цікаві та маловідомі факти про Івана Франка». Сьогодні молодь прагне сприймати все лапідарно і доступно, і цей психологічний фактор також використовується, започаткувавши виготовлення флаєрів – невеликих інформативних листівок, виготовлених в яскравих і насичених кольорах і різних дизайнах. Як правило, це бібліотечні закладки, які надаємо студентам. Кожна з них – це цікава і коротка інформація про автора, а також думки та цитати відомих людей про певну подію. Такі ж флаєри, зокрема, присвячувалися творчості Василя Стефаника, до «Дня університету» («Наш Прикарпатський національний університет!»), до «Дня міста» («Місто, в якому я живу, вчуся та працюю»).

На абонементі художньої літератури оформлено «Літературну світлицю» – постійно діючий стенд з трьома рубриками, які періодично змінюємо, враховуючи тематику заходів та уподобання читачів. Наприклад, кілька цікавих з них: «Книга, про яку я хочу розповісти», «Прочитав? Сподобалось! Рекомендую...», «Бібліотека – простір для спілкування», бліц-інформ «Цитата дня».

Як уже зазначалося, запорука успіху бібліотеки – це комплексний підхід, систематичність, креативність, а також тісна співпраця з різними категоріями користувачів (професорсько-викладацький склад, студенти, працівники). Так, з метою популяризації читання серед студентів, бібліотека приймає участь у проведенні літературних квестів в рамках «Тижня світової літератури», що проводить доцент кафедри світової літератури Алла Мартинець. За підтримки видавничого центру «Академія» та у рамках проекту Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва «Вся Україна читає дітям» бібліотека університету була активним учасником проведення літературного квесту «In crudo» («Без прикрас»), організованого доцентом кафедри філології та методики початкової освіти Тетяною Качак. Як засвідчує досвід, тісна співпраця з викладачами тільки урізноманітнює

роботу бібліотеки і підносить її на вищий рівень. З метою залучення користувачів до бібліотеки у планах роботи – проведення міні-бібліо-FEST'у «Гарний настрій дарує бібліотека (до Міжнародного дня студента)», де кожен студент, який завітає у цей день до бібліотеки, отримає приємний сюрприз.

Також у бібліотеці організовуються зустрічі з талановитими людьми, відомими письменниками, видавництвами. Зокрема, у травні 2016 року у рамках бібліотечного проекту «Постаті, якими ми пишаємося» проведено зустріч з літературознавцем, критиком, кандидатом філологічних наук, доцентом Євгеном Бараном «Про літературний процес... і не тільки». У рамках фестивалю історичної літератури «Софія» (модератор заходу – письменник, кандидат філологічних наук, доцент Степан Процюк) долучилися до зустрічі із українським композитором, дисидентом і політв'язнем Вадимом Смогителем. На зустрічах були присутні не тільки викладачі та студенти, а й журналісти міста, політики, зокрема – мер нашого міста Руслан Марцінків.

Постійно у бібліотеці проводимо конкурс «Кращий читач року», що також спонукає користувачів до послуг бібліотеки. Звичайно, важко обирати одного серед багатьох претендентів, тому акцентуємо увагу на трьох учасниках чи навіть групі. Для поліпшення співпраці і взаєморозуміння між читачами і бібліотекарями проводиться письмове бліц-опитування «Чим мені запам'ятався день, проведений у бібліотеці».

У кожного читача є місце, де читається якнайкраще. Хтось не може втриматися аби не взяти до рук книжку, опинившись в затишному місці. А хтось полюбляє читати за філіжанкою кави. У фойє нашої бібліотеки відкрито кав'ярню «Vivat Academia». Відповідно, планується за участі студентського активу провести проект «Читаємо за філіжанкою кави», в якому просте кафе буде перетворене у бібліо-кафе. Тут, за затишними столиками, кожен відвідувач зможе отримати інформацію про новинки художньої літератури. Взявши до рук таку листівку, читач-книголюб захоче погортати сторінки самої книжки і зануритися у світ прекрасного і вічного. А поруч – бібліотекарі, які зможуть у цьому допомогти. Спеціально для читачів буде підбрано серію чудових історій, які разом з кавою будуть зігрівати їхні серця холодними осінніми чи зимовими вечорами.

Зрозуміло, що плануючи стратегію розвитку університетської бібліотеки, першочергово слід переносити акцент на використання інформаційних технологій щодо нових форм і напрямків залучення користувачів до читання. Впровадження технічних засобів в практику обслуговування дозволяє ще більш ефективно надавати бібліотечні послуги своїм користувачам. Тому на сьогоднішній день бібліотекарі доповнюють свою традиційну роботу книгозбірні різними сучасними інформаційними технологіями, прагнуть поєднати віртуальний світ і реальну бібліотеку [2].

Однією з форм роботи у нас є підготовка віртуальних виставок. На сайті бібліотеки (<http://lip.ru.if.ua>) користувачі можуть ознайомитися з новими творами відомих авторів, прижиттєвими виданнями талановитих письменників («Перлини минулих століть: прижиттєві видання І.Я.Франка з фонду рідкісної книги»). Цікавинкою нашого сайту є колекція рідкісних видань «... І книги мають свою долю» (електронний варіант). Представлені в мережі раритетні видання дають можливість користувачам ознайомитися з повнотекстовими документами та ілюстраціями. На даний час маємо уже віртуальні колекції Василя Стефаника, Івана Франка та Леся Мартовича. Періодично проводяться бібліотекою аудіоблоги. Так, аудіоблог «Втомився читати – слухай!», який був присвячений дню народженню письменниці Ліни Костенко, дав змогу студентам та викладачам насолоджуватися віршами поетеси у її виконанні та піснями у виконанні Ольги Богомолець. В on-line режимі нещодавно проходив конкурс «Наше місто», який проводився Науковою бібліотекою Прикарпатського національного університету до «Дня міста Івано-Франківська», де студенти відповідали на запитання вікторини. Переможці конкурсу були нагороджені книгами про рідне місто від видавництва «Лілея-НВ» та квітами. У планах роботи – відкриття блог-проекту «Bibliotravels», де кожен користувач знайде щось цікаве для себе. Такий блог дасть змогу користувачам ділитися враженнями та дізнаватися про цікаві тенденції книжково-літературного світу. Відвідавши цей блог, вони стануть частинкою світу літератури в її нескінченних формах і варіантах.

Надзвичайною популярністю серед користувачів бібліотеки користуються групи бібліотеки в соціальних мережах «Фейсбук» та «Вконтакті», де можна ознайомитися не тільки з новинами бібліотеки, але й напряму поспілкуватися з

бібліографами, книгознавцями, висловлювати побажання та отримувати рекомендації.

Відомий німецький учений Карстен Боргман вважав: «Бібліотека – це не тільки храм мудрості, пізнання і доброти всього людства, але і сучасний інформаційний центр. Електронні інформаційні ресурси ніколи не замінять, а лише будуть доповнювати накопичені за століття знання в традиційній формі» [3]. Отож, мали рацію сучасні європейські інтелектуали Умберто Еко та Жан-Клод Кар'єр, виголошуючи в нинішньому технократичному світі своє напівіронічне застереження, оперте на досвід тривалого книгокористування: «Не сподівайтеся позбутися книжок [4]. А відома письменниця Джоан Роулінг сказала: «Якщо ви не любите читати, це означає, що ви просто не знайшли потрібну книгу» [5]. Тому основне завдання бібліотекаря – це зацікавити та правильно надати допомогу у виборі книги. Адже людство покликане не виживати, а саме жити – розвиватися і вдосконалюватися.

Список використаних джерел.

1. Тарадименко І. Можливості бібліотеки щодо просування читання у молодіжне середовище: сучасний підхід (методичні рекомендації) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://metobuks.blogspot.ru/2016/09>
2. Вилегжаніна Т. Промоція книги та читання: сучасний досвід України // Бібліотечна планета. – 2016. – №2 (72). – С. 4-6.
3. Кульчицька Т. В. Використання інноваційних технологій у роботі шкільної бібліотеки (методичний посібник) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slideshare.net/2016/10>.
4. ЕкоУ., Кар'єр Ж.-К. Не сподівайтеся позбутися книжок / переклад з франц. Ірини Славінської. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 256 с.
5. Роулінг Дж. Цитати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fotostrana.ru/2016/10>.